

ἀποβάλλει τὸ ἐπανωφόριόν του λέγων.) Ἄ! πόσον εἶμαι ἀ-
πυθνημένος καὶ πόσον πεινῶ! — Ὅποιον ταξείδιον!
ὅποιον καπηλείον!

Χασμάται· ἐπειτα ἀνοίγει τὴν κλίνην του καὶ θέτει ἐπ' αὐτῆς
τὸν ἕνα πόδα· κρούεται σφοδρῶς ἡ θύρα.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ.

ΕΚΑΣΤΑΝΔΡΟΣ. ΧΡΟΝΟΣ, εἰσερχόμενος μετὰ τριῶν
ἑδοιπόρων.

ΧΡΟΝΟΣ. Εἰς τὸ ὄχημα! οἱ ἵπποι ἐξεύχθησαν,
εἰς τὸ ὄχημα! θέσις διὰ τοὺς ἄλλους ἑδοιπόρους!
(Σύρει τὸν ἑκάστανδρον ἐκτὸς τῆς κλίνης.)

ΕΚΑΣΤΑΝΔΡΟΣ. Πλὴν δὲν ἀνεπαύθην! πλὴν δὲν
ἔφαγχα! πλὴν...

(Ἡ Φιλομάθεια καὶ οἱ λοιποὶ ἑδοιπόροι κάθονται εἰς τὴν τράπε-
ζαν καὶ πίνουν σῖνον τῆς Καμπανίας. Ὁ Χρόνος σύρει τὸν
ἑκάστανδρον, ὥστε λαμβάνει ἐσπυρσμένως τὰ ἱμάτιά του.)

ΕΚΑΣΤΑΝΔΡΟΣ. Ἐ! καλὰ, ἀλλὰ τρώγουσι τὸ
φγητόν μου; Μὲ ἀπατᾷς! Δὲν εἶναι καπηλείον,
τοῦ βίου τὸ πανδοχεῖον, εἶναι καταγώγιον!

Πῶς! παρήλθεν ἤδη ὁ χρόνος! Ταῦτο εἶναι θαυ-
μαστοποίη! Τί λοιπὸν εἶναι ἡ περιοδεία αὕτη! Τί
τὸ πανδοχεῖον αὐτὸ, τοῦ ὁποῦ τοῦ κύριον δὲν βλέ-
πομεν; Τί εἶναι ὁ τρομερὸς οὗτος ὁδηγός!

(Ὁ Χρόνος τὴν σύρει ἔξω καὶ γίνονται ἔφρανοι.)

ΕΚΑΣΤΑΝΔΡΟΣ, (ἐκπνέοντα, παρακολουθούμενος ὑπὸ
τοῦ Χρόνου, ὥστε τὸν κρατεῖ ἐκ τοῦ ὤμου.) Ἀλλ' εἶπέ μοι
τοῦλάχιστον τί σημαίνει τὸ γράμμα Θ τὸ εὕρισκόμε-
νον ἐπὶ τῆς προμετωπίδος.

(Ὁ Χρόνος τὴν σύρει ἐξ ὁλοκλήρου, ἑδοιπόρος δὲ τις πρόσωπον
βυθόν, βέπτεται ἐπὶ τῆς κλίνης.)

ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΑ. Πάντες ἄρά γε εἶναι ὡς αὐτός;
Δὲν ἔχουσιν εἰμὴ μίαν ἢ δύο ὥρας διὰ ν' ἀγαπή-
σωσι, νὰ πῖωσι καὶ νὰ κοιμηθῶσι· καὶ διέρχονται
ἐλόκληρον τὸ βραχὺ τοῦτο τοῦ χρόνου διάστημα
συζητοῦντες περὶ ἔρωτος, περὶ οἶνων, περὶ πανδο-
χεῖως, καὶ τελευταῖον στρώνουσι κλίνην ἐπὶ τῆς ὀ-
ποίας ἄλλοι ἔρχονται νὰ κοιμηθῶσιν!

(Ἐκ τῶν τοῦ Alphonse Karr.)

Μεταφρασθὲν ὑπὸ ΔΙΚ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, ἡ περιγραφή τοπογραφικὴ, ἀρχαιο-
λογικὴ καὶ ἱστορικὴ τῆς περιωνύμου ταύτης μεγαλειότητος
κτλ. ὑπὸ ΣΚΑΡΑΤΟΥ Δ. τοῦ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ.—ΤΟΜΟΣ Γ'.
περιέχων τὰ πάλαι καὶ νῦν ἦθῃ καὶ ἔθῃ τῶν τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως κατοίκων. — Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου
Χ. Νικολαΐδου, Φιλαδελφείας, 1869.

Δὲν ἐνθυμούμεθα τίς τῶν ἰδιοτρόπων ἐκείνων John
Bulls, ὡς ἐνασμενίζονται καλοῦντες τοὺς ἐκεῖθεν τῆς
Μάγχης γείτονάς των οἱ φιλοσκώμμονες Παρισινοί,

τῶν μετ' ἀκαμάτου ζήλου ἐπιδεικνυόντων εἰς τὰ
τέσσαρα πέρατα τῆς γῆς τὰς δαυκόχρους παρρηνα-
θίδας των, τὰς νωδὰς των σιαγόνας καὶ τοὺς λεθη-
τοσχήμους πῖλους των, ἐπισκεφθεὶς ποτε τὴν βαισι-
λίδα τῶν πόλεων καὶ δημοσιεύσας κατόπιν, κατὰ τὸ
πατροπαράδοτον ἔθιμον παντὸς καλῶς ἀνατεθραμ-
μένου ἁγγλοῦ περιηγητοῦ, τὴν ἐκθεσιν τοῦ ταξεί-
διου του, ἀνφέρει ὅτι μόνῃ θεᾷ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως, ἧς ἀπήλαυσεν, ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ κατα-
στρώματος τοῦ ἀτμοπλοίου του. Ἀφ' ἧς τὸ ἀτμο-
κίνητον παρήλλαξε τὴν ἄκρην τῶν ἐπὶ τὰ Πύργων,
μέχρις οὗ κάμπτον τὰ κατάφυτα ἐρείπια τῶν βυ-
ζαντινῶν ἀνακτόρων ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ Χρυσῷ
Κέρατι πρὸ τῆς ῥυπαρᾶς ἀκτῆς τοῦ Γαλκτᾶ, ὁ Ἅγ-
γλος δὲν κατάρθωσε νὰ χορτάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς
του· καὶ εἶχε δίκαιον. Ὅτε ἰδίως παραλλάξας τὸ
Σαράϊ· Μπουρνοῦ εὐρέθη ὁ υἱὸς τῆς ἀγγλικῆς ὁμί-
χλης ἀπέναντι τῆς φωτοβολούσης Ἐπταλόφου, ἔχων
δεξιόθεν τοῦ τὸ Κατάστενον καὶ ἀριστερόθεν αὐτοῦ
τὰ θολὰ βάθη τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐνώπιον δ' αὐ-
τοῦ τοὺς ὑπεραλλήλους θόλους τῶν τζαμιῶν καὶ
τοὺς ὑψιτενεῖς μιναρέδας των, ἀναδύοντας οὕτως εἰ-
πεῖν ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν ἀπειραρίθμων κυπρι-
σίων τῶν πέριξ γηλόφων ἀπὸ τῆς πολυχρώμου
καὶ καταστίκτου μάζης τῶν ἀσιατικῶν κιοσκίων,
τῶν κηφασωτῶν οἰκιῶν, τῶν ἐρυθρῶν ἀνδρήρων καὶ
τῶν ὑελοφράκτων περιστάων, λουομένους δὲ ἐντὸς τῶν
λευκῶν νιφάδων τῆς πρωϊνῆς δρόσου, ἃς δὲν εἶχεν ἔτι
κατορθῶσαι νὰ διαλύσῃ ὁ ὀπισθεν τοῦ μαγικοῦ ἐκεί-
νου πανοράματος ἀνίσχων ἥλιος, οἱ πράσινοι ὀφθαλ-
μοὶ τοῦ τέκνου τῆς Ἀλβιδῶνος διεστάλησαν φοβερώς,
τὰ χεῖλη του διεστάλησαν φοβερώτερον, καὶ ἀνα-
φωνήσας ἐν ἀληθῶς φοβερόν « Aho! » ἔμεινε χαί-
νων καὶ θαυμάζων· ναί, ἀληθῶς θαυμάζων, ἄφωνος
καὶ καταπεπληγμένος ὑπὸ τὸ θέλγητρον τῆς γοη-
τείας, καὶ τοι εἶχεν ἀμετακλήτως ἀποφασίσει, ὅτε
κατέλειπε τὰ ἀκάθαρτα καὶ μελανά ρεῖθρα τοῦ Τα-
μείσεως, νὰ μὴ θαυμάσῃ τίποτε κατὰ τὴν ὁδοιπο-
ρίαν του, μήτε νὰ φκνῇ ἐκπληττόμενος πρὸς ὅ, τι
δήποτε, παρέχων τοῖς περὶ αὐτὸν ἀπρεπῇ καὶ ἄτο-
πον θέαν Ἅγγλου ἐξιππαζομένου. Ἐνῶ δὲ πέριξ του
ἐθορύβει τὸ ἀποδιδαζόμενον πλῆθος τῶν ἐπιβατῶν
καὶ τὸ εἰσπηδῶν σμήνος τῶν καϊκτζιδῶν, ἐνῶ ἐσύ-
ριζε παρ' αὐτῷ στανικῶς ἡ ἐκπνέουσα ἀτμομηχανὴ
καὶ ἔτριζεν ἡ ἀπὸ τοῦ πυθμένος τοῦ ἀτμοπλοίου
ἀνασύρουσα τὰ κιβώτια τῶν ὁδοιπόρων τροχιλέα, ἐνῶ
ταραχὴ καὶ κίνησις κατέκλυζον πανταχόθεν τὰ ὠτά
του καὶ τὰ ὄμματα του, ἀτάραχος ἐκεῖνος καὶ ἀκί-
νητος, στήλη ἀλῶς ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ σκάφους,
ἐθεώρει. Ὅτε δὲ τέλος, κενωθέντος ἐντελῶς τοῦ ἀτ-
μοκινήτου, προσεκλήθη καὶ αὐτὸς παρά τινος τῶν
ἀξιωματικῶν νὰ ἀποβῇ εἰς τὴν ξηράν.

— Αho ! ἐξεφώνησεν, οἶονεὶ ἀφουπνισθεὶς, νὰ ἐξέλθω ;

— Βέβαια· ἐδῶ τί θὰ κάμετε ;

— Θὰ βλέπω . . .

— Βλέπετε καὶ ἐξῶ.

— Τοιοῦτον θέαμα, ὡς αὐτό ; ὑπέλαβεν ὁ Ἄγγλος, καὶ περιήγαγε κύκλῳ τὴν ὀστεώδη χεῖρά του καὶ τὸν μακρὸν του βραχίονα.

— Τοιοῦτον ὄχι βέβαια, τῷ παρετηρήθη, ἀλλὰ...

— Ἐμὲ ἀρκεῖ τοῦτο, προσέθηκε, καὶ μένω ἐδῶ.

Καὶ ἔμεινε πραγματικῶς. Εἶδε τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνον ἐξ ἀπόπτου, τὴν ἐθαύμασεν ἀνέτως, χωρὶς νὰ ταράξῃ τὰς συνηθείας τοῦ βίου του, χωρὶς νὰ προγευματίσῃ κακῶς μήτε νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ σκληρᾶς κλίνης, καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατριὸν γῆν ἐξέδωκε τὴν περιήγησίν του. Δὲν ἤξεύρω ἂν περιέγραψεν εἰς τὸ βιβλίον του μόνον ὅ,τι εἶδεν ἢ ἐξετάθῃ καὶ εἰς ὅ,τι δὲν εἶδε, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ. Πλὴν, μή πως ἄρᾳ γε διαφέρουσι πολὺ τοῦ ἀστείου τούτου Ἀγγλοῦ οἱ πλείστοι τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν, οἵτινες ὁδοιποροῦντες μετὰ τοῦ τυπωμένου ὁδηγοῦ των ὑπὸ μάλης, ὡς τυφλοὶ χειραγωγούμενοι, βλέπουν μόνον ὅ,τι καὶ ὅπως ἐκεῖνος βλέπει, αἰσθάνονται ὅ,τι ἐκεῖνος αἰσθάνεται, κρίνουν ὅπως ἐκεῖνος κρίνει, καὶ συνάποφέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ὅσας καὶ ὁποίας ἐκεῖνος τοῖς ἐπιτρέπει ἐντυπώσεις ; Οὕτω δὲ δυστυχῶς περιηγοῦνται οἱ πλείστοι τῶν Εὐρωπαίων. Ὁδοιποροῦντες συνήθως ὄχι διὰ νὰ μάθωσι καὶ διδάξωσι κατόπιν ἄλλους, ὄχι διὰ νὰ φωτισθῶσιν ὡς περιηγηταὶ καὶ φωτίσωσιν ἔπειτα ὡς συγγραφεῖς τοὺς ἀναγνώστας των, ἀλλὰ μόνον ἵνα περιηγηθῶσι καὶ ἔχωσιν ὕστερον τὴν ἄρρητον εὐχαρίστησιν νὰ ἴδωσιν ἑαυτοὺς τυπωμένους, βλέπουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ ξένους ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπουν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπατηλὴ καὶ προδότικ· ἐπιφάνεια ἀλλάσσει καθ' ἡμέραν καὶ μεταβάλλεται μὲ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, αἱ διηγήσεις των οὐδὲν ἄλλο ἀποβαίνουν ἢ ἀτελῆ φωτογραφήματα τῆς στιγμῆς, ἐρ' ὧν βλέπει τις μόνον ὀλίγας σκιὰς καὶ ὀλίγα φῶτα, εἰκόνες, ἃς διέψευσεν ἤδη ὁ χρόνος, ῥωπογραφήματα ὧν μετέλλαξε τὴν ὕψιν ἐπιπνεύσας ὁ ἄνεμος. Ἄν δὲ τοῦτο ἦνε ἀλήθεια κρατοῦσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς περιγραφαῖς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὅμως περιηγήσεσιν εἶνε πάντοτε σχεδὸν ἄψευστος. «Καὶ ἰδοὺ διατί, λέγει ὀρθότατα καὶ ἀληθέστατα ὁ Κύριος Βυζάντιος ἐν τοῖς προλεγόμενοις τοῦ ὑπὸ λόγον Τρίτου τόμου τῆς πολυτίμου αὐτοῦ συγγραφῆς, ἰδοὺ διατί μετὰ τοσοῦτου σμῆνους συγγραφέων καὶ περιηγητῶν, ὅσοι ἐπεχείρησαν, κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους νὰ ἱστορήσωσι τὴν Τουρκίαν, τόσον ὀλίγοι εἶνε οἱ λόγοι

ἄξιοι.» — «Εἰς διακοσίους καὶ ἐπέκεινα, προσθέτει, ἀριθμοῦνται, ὅσους ἀνέγων· μετὰ αὐτῶν ἀμφιβάλλω ἐὰν δώδεκα - δεκαπέντε, μοὶ ἐχρησίμευσαν· τῶν δὲ λοιπῶν μεταμέλει μοι ὅτι ἔκοψα τὰ φύλλα. Καὶ τοῦτο διατί ; διότι ὁ βίος τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ λαῶν δὲν εἶνε δημόσιος, καθὼς ὁ τῶν Εὐρωπαίων.» Εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἴδῃ καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἀνατολὴν, νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ περιγράψῃ αὐτὴν, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐπιφάνεια. Ἄν ὁ ἐξωτερικὸς καὶ καθ' ἡμέραν τῷ τυχόντι ὁρατὸς βίος ἔθνους τινὸς δὲν εἶνε ἀσφαλὲς αὐτοῦ γνώρισμα, οὔτε ἐλέγχει πάντοτε ἀψευδῶς τὸν ἐσωτερικὸν αὐτοῦ βίον, τὴν φύσιν αὐτοῦ, τὰς ιδέας του, τὰ αἰσθήματά του, τὰς λύπας του, τὰς χαράς του, πολὺ μᾶλλον καὶ ἰδίως ἀληθεύει τοῦτο περὶ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, οἵτινες δὲν ζῶσι διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δι' ἑαυτούς. Ὁ ἀνατολίτης δὲν ἀπέβαλεν ἔτι τὴν φυσικὴν τῶν ἀζέστων λαῶν ἀφέλειαν, δὲν ὑποκρίνεται, δὲν κομψεύεται, δὲν τεχνάζεται, δὲν συγκεντρώνει τὸν πλεῖστον τῆς ἐνεργητικότητος αὐτοῦ εἰς τὸ φαινόμενον καὶ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ βίον, ἵνα φανῇ τοιοῦτος ἢ τοιοῦτος εἰς τὰ ὅματα τοῦ παρατηρητοῦ, ὅπως συμβαίνει συνήθως παρὰ τοῖς πλείστοις πεπολιτισμένοις λαοῖς, οἵτινες ἐν παντὶ συλλογίζονται τὸ πῶς εἶνε δυνατὸν sauver les apparences, οἵτινες ἠξεύρουσιν ὅτι παρατηροῦνται καὶ διατίθενται πρὸς τοῦτο ἀκριβῶς τοιοῦτοι ἢ τοιοῦτοι. «Ὁ Ὁθωμανὸς, λέγει ὁ Κ. Βυζάντιος, ζῇ δι' ἑαυτὸν, καὶ ζῇ ὅσον ἐνδέχεται μεμονωμένος· ὅταν μάλιστα ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸν παρατηρεῖς, δυσκολῶναι, κρύπτεται ἔτι μᾶλλον, ἀνατριχιάζει ὡς τὰ ἀγρίμῃα, δὲν εἶνε χειροθήης.» Ἄς φαντασθῇ λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης πόσον εἶνε δύσκολον νὰ παρατηρήσῃ τις καὶ γνωρίσῃ ἀνέτως καὶ ἀπταιστως τοιοῦτου λαοῦ τὴν φυσιογνωμίαν καὶ νὰ ἀποδώσῃ αὐτὴν ἀψευδῆ. Ἀληθῶς ἐξ ἐνέδρας μόνον καὶ κατασκοπείας δύναται τις νὰ φωτογραφήσῃ τοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς· ἄγνωστος, κεκρυμμένος καὶ λανθάνων πρέπει τις νὰ ὑπείσθῃ μετὰ αὐτῶν, κρύφα νὰ τοὺς παρατηρήσῃ, καὶ κλοπίως νὰ ἀντιγράψῃ τὴν εἰκόνα των, ἂν θέλῃ νὰ ἔχῃ τὴν ἀληθῆ των εἰκόνα. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ὅμως ἀρκεῖ, διὰ τὸν θέλοντα νὰ θέσῃ βαθύτερον τὸν ἐξεταστικὸν αὐτοῦ δάκτυλον, καὶ νὰ εἰσδύσῃ εἰς ὅλον οὐχὶ μόνον τὸν ὕλικόν καὶ αἰσθητικὸν ἀλλὰ καὶ τὸν ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν βίον ἀνατολικοῦ τινος λαοῦ· «Δὲν ἀρκεῖ μόνον, λέγει ὁ προφεύστατα παρὰ τοῦ Κ. Βυζαντίου ἐπὶ τούτῳ παρατιθέμενος Βόλνεϋ, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔζησε μετ' αὐτῶν ἔτη καὶ νὰ ἐσπούδασεν ἐπὶ σκοπῷ τὰς ἐξέεις καὶ τὰ ἔθιμά των, ἀλλὰ νὰ συνησθάνῃ, παρεκτὸς τούτου, καὶ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν.»

Ἐδῶ δὲ εἰς τὰς τελευταίας λέξεις συγκορυφοῦται ἡ σπουδαία ἀξία τοῦ ἀληθῶς μοναδικοῦ ὡς πρὸς

τοῦτο συγγράμματος τοῦ Κ. Βυζαντίου, καὶ ἰδίως τοῦ πρό τινων ἡμερῶν ἐκδοθέντος Τρίτου αὐτοῦ τόμου. Ἄν δὲ θερμοὶ τινες πατριῶται, ἐκ τῶν οὐδεμίαν ἐπιτρεπόντων εἰς τοὺς Τούρκους ἀρετὴν, θελήσωσι νὰ καταλογίσωσιν εἰς ἐλάττωμα τοῦ βιβλίου τοῦ Κυρίου Σκαρλάτου τὴν ὑπερβάλλουσάν που συμπάθειαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς, τὴν αὐτὴν ἔχει ῥίζαν καὶ ἡ συμπάθειά του αὕτη, ἣν καὶ ἡ καθ' ὅλου τοῦ ἔργου του ἀξία. Αἷτιον καὶ ταύτης καὶ ἐκείνης εἶνε ὅτι ὁ Κύριος Βυζάντιος ἐγνώρισε τὴν Τουρκίαν καὶ τοὺς Τούρκους, ὅσον ὀλίγοι, πολὺ ὀλίγοι τῶν περὶ αὐτῆς γραψάντων. Γνωρίσας δὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ τὴν χώραν των ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ κατὰ βάθος, ζήσας μετ' αὐτῶν, ἀναστραφείς μετ' αὐτῶν, συνομιλήσας, συνδιασκεδάσας, συμπανηγυρίσας μαζύ των, διερευνήσας πᾶν ἄδυτον τοῦ τε δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν βίου, καὶ ταῦτα πάντα ὡς ἐλεύθερος προκαταλήψεως παρατηρητής, ἀνέγραψε τὰ τε φῶτα καὶ τὰς σκιάς τῆς εἰκόνης, καὶ ἀμφοτέρω ἀπέδωκε πιστῶς. Ἄν δέ που, ὡς προείπομεν, φαίνεται εὐαρεστότερόν πως περὶ τὰ φωτεινότερα μέρη τῆς εἰκόνης διατρέξων, τούτου αὐτοῦ ὁ ἴδιος παρέχει ἡμῖν τὴν ἐξήγησιν, διὰ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων λογίων τοῦ Βόλνευ. Ὁ Κύριος Βυζάντιος συνησθάνθη αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἔξεων καὶ τῶν ἐθίμων τῶν Ὀθωμανῶν· συζήσας μετ' αὐτῶν, συνησθάνθη ὅ,τι ἐκεῖνοι μετέσχε τοῦ βίου των, συνεταυτίσθη οὕτως εἰπεῖν μετὰ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ ἤθελε νὰ σπουδάσῃ, ἐποτίσθη εἰς τὸ ῥυάκιον οὗ τινος ἠθέλησε νὰ περιγράψῃ τὸν ψίθυρον καὶ τὸ διαυγὲς ῥεῖθρον, καὶ ἀνέπνευσε τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκείνην, ἣν ἐπεβάλετο νὰ ἐξετάσῃ. Τοῦτο δὲ ἐξήγει καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνην καὶ μεγάλην ἀρετὴν τῆς συγγραφῆς τοῦ Κυρίου Βυζαντίου, τὴν θερμότητα τῶν περιγραφῶν του καὶ τὸ ἀληθὲς αἶσθημα, ὅπερ ἀποπνέουσιν αἱ εἰκόνες του. Παραμένων μετ' ἐπικῆς λεπτομερείας εἰς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἀπεικονισμάτων αὐτοῦ, περικοσμεῖ αὐτὰ ἀληθῶς avec amour, ὡς μήτηρ τὸ φίλτατόν της, τὰ περιχαίρεται, τὰ καμαρώνει, οὕτως εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ σπανίως ἀναφέρεται καὶ εἰς περιπαθῆ λυρισμὸν πρὸ τοῦ κάλλους καὶ τῆς γοητευτικῆς πρωτοτυπίας των. Ἡ καλλιτεχνικὴ ὁμῶς αὕτη συμπάθεια τοῦ συγγραφέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸ ἀντικείμενόν του, οὐχὶ μόνον φυσικωτάτη ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ συμβιώσεως καὶ συγχρωτίσεως μετὰ τοῦ λαοῦ, ὃν ἐπεβάλετο νὰ σπουδάσῃ καὶ περιγράψῃ, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία ἄλλως εἰς ἐμψύχωσιν καὶ ζωοποίησιν τῶν περιγραφῶν καὶ εἰκόνων του, οὐδέποτε παράγει αὐτὸν εἰς μεροληπτικὴν ὑπερτίμησιν τῶν ἀρετῶν ἢ ἄδικον ὑποτίμησιν τῶν ἐλαττωμάτων τῶν Τούρκων. Ὁ Κύριος Βυζάντιος εἶνε θερμὸς καὶ συμ-

παθὴς ὡς καλλιτέχνης, ἀλλὰ δίκαιος καὶ αὐστηρὸς ὡς παρατηρητής.

Τοιαύτη ἡ θεμελιώδης ἀρετὴ τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου, δι' οὗ ὁ Κύριος Σκαρλάτος συνετέλεσεν ἔργον σπουδαιότατον καὶ ἀληθῶς πρωτότυπον, ὅποια ὀλίγιστα δυστυχῶς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ νηπιάζουσα ἡμῶν φιλολογία. Τὴν ἀρετὴν δὲ ταύτην τοῦ τρίτου τόμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξαίροντες, ἀναφέρομεν αὐτὴν φυσικῶ τῷ λόγῳ, εἰς τὰ περὶ Τούρκων ἰδίως καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν νῦν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως γραφόμενα. Καὶ ποιούμεθα τὴν διάκρισιν ταύτην, καθότι ὁ Κύριος Βυζάντις δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ σύγχρονα, ἀλλ' ἀνερχόμενος καὶ εἰς τὰ παλαιὰ, περιερχόμενος τὸ χριστιανικὸν Βυζάντιον, καὶ εἰς τῆς γραικορωμαϊκῆς αὐλῆς τὰ ἄδυτα εἰσχωρῶν, ἀναπλάττει πλήρη καὶ πολύχρωμον τὴν εἰκόνα τοῦ περιέργου ἐκείνου βίου, οὗ τινος ἡ πολυτελὲς χλιδὴ καὶ ἡ ἄνους ἐθιμοτυπία ἐξήντηλσαν τὸν ἑλληνισμόν, μέχρις οὗ τὸν ἔθαψαν τέλος ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ. Εἰς ταῦτα δὲ, τὰ εἰς τὸν βίον τῶν Γραικορωμαίων ἰδίως ἀφορῶντα μέρη τοῦ τρίτου τόμου τῆς βίβλου του, δὲν ἠξεύρει ὁ ἀναγνώστης τί πρότερον καὶ τί μᾶλλον νὰ θαυμάσῃ· τὴν ἀνεξάντλητον ὑπομονὴν καὶ τὸ χαλκέντερον ἀληθῶς τοῦ ἀνδρός, μὴ ἀποδυσπετήσαντος νὰ ἐκθάψῃ ἀπὸ τὰς εὐρωτιώσας νεκροθήκας τοῦ Πορφυρογεννήτου, τοῦ Χωνιάτου καὶ τοῦ Γρηγοῤῥά τὰς σκληρὰς μουμίας τῶν ἀναριθμήτων ὀφφικιαλίων τοῦ βυζαντινοῦ παλατίου, ἢ τὴν ἀκρίβειαν μεθ' ἧς ὀνοματοθετεῖ καὶ κατατάσσει αὐτάς, ἐμπνέων νέαν ζωὴν εἰς τοὺς δυσκινήτους των σκελετούς, ἢ τὴν τέχνην καὶ τὴν περίκομφον χάριν, δι' ὧν τὰς συναγείρει εἰς γραφικοὺς ὁμίλους καὶ τὰς ἀπεικονίζει πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀναγνώστου. Περιερχόμενος ἀσφαλεῖ τῷ ποδὶ τὰ τρίκλινα καὶ τὰ κουδούκλεια, τὰ ἀκκούδιτα καὶ τὰ ἐσκούδιτα, εἰσχωρῶν διὰ τοῦ ἀριαδνείου μίτου τῆς βαθείας αὐτοῦ πολυμαθείας εἰς τὸν φοβερὸν αὐτῶν λαβύρινθον διὰ τῶν διαβατικῶν καὶ τῶν κορτίνων, διανοίγων τὰ συρτὰ βῆλα καὶ ἀναβαίνων τὰ μαρμάρινα γραδῆλια, συνοδεύει τὸν αὐγουστον διὰ τοῦ αὐγουστέως μέχρι τοῦ ἡμικυκλίου τῆς ἀψίδος, καὶ μένει ἐκεῖ παρὰ τὸ τρίκογχον μετὰ τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν πατρικίων, μετὰ τῶν πραιποσίτων καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν δομεστικῶν, μετὰ τῶν πρωτοσπαθρίων καὶ σπαθαροκανδιδάτων, τῶν σπαθαροκουβικουλαρίων καὶ ὀστιαροπριμηκυρίων, τῶν μαγίστρων καὶ ἀσηκρήτων, καὶ ὅλου ἐκείνου τοῦ βομβώδους καὶ καταστράπτοντος ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων ἔσμου τῆς αὐλῆς τῶν γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων. Μετ' αὐτῶν δὲ ὡς μετ' οἰκείων ἀναστρεφόμενος, τοὺς σπουδάζει καὶ τοὺς φωτογραφεῖ· προσέχει εἰς τὰς πτώσεις των

καὶ τὰς προσκυνήσεις, ἀκούει τῶν προσρήσεων καὶ τῶν χαιρετισμῶν των, μετρεῖ τὰ βήματά των καὶ τὰς χειρονομίας των, καὶ μειδιᾷ τὸ μειδίαμα τοῦ περιέργου παρατηρητοῦ ἐπὶ τῇ μικρότητι τῆς ἐκπιπτούσης ἐκείνης μεγαλειότητος.

Ὡς πρὸς τοῦτο ἰδίως τὸ μέρος τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ, τὸ περὶ βυζαντινῶν καὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτῆς πραγματευόμενον, ὁ Κύριος Βυζάντιος συνετέλεσεν ἔργον πρωτότυπον καὶ μοναδικόν, οὐ μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης φιλόστοργας· καὶ οὐ μόνον τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ἐκόσμησε δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐτι ἐπλούτισε τὴν ἐν παντὶ πλουτοῦσαν καὶ παντὸς σχεδὸν περιττεύουσαν φιλολογίαν τῆς ἐσπερίας, παρ' ἣ μέχρι πρὸ μικροῦ, πρὸ τῆς ἐκδόσεως δηλαδὴ τῶν κατὰ τῶν *μεσαιῶνα Βυζαντινῶν* (*Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats-Hof- und Privatleben, etc.*) τοῦ βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Ἀλλῇ πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης Κραουσίου (*Johann Heinrich Krause*), οὐδὲν, οὔτε μεγάλου οὔτε μικροῦ λόγου ἄξιον σύγγραμμά ἡδύνατο νὰ δείξῃ τις, διατρίβον περὶ τὸν βίον τῶν Βυζαντινῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Γερμανοῦ δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Κύριος Βυζάντιος, οὔτε ἡδύνατο νὰ ἔχῃ, καθὼ ἐκδοθὲν μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Τρίτου τόμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ οὐδὲν ὅμως ἐκ τούτου ἐζημιώθη ἡ συγγραφή του. Ὁ Κραούσιος ἀντλεῖ ἐκ τῆς Βυζαντίδος, ὅθεν ἀντλεῖ καὶ ὁ Κύριος Βυζάντιος, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ Ἕλλην ἱστορικὸς ἀντλεῖ πολὺ κάλλιον, πολὺ μᾶλλον ἐν ἐπιγνώσει καὶ μετὰ πολὺ πλειοτέρας ἐπιστάσεως ἢ ὁ γερμανὸς ἀρχαιολόγος. Παρακαλοῦμεν δὲ νὰ μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐκ τούτου μήτε νὰ ἐλέγξωσιν ἡμᾶς ὡς βλασφημοῦντας οἱ παρ' ἡμῖν τοῖς εἰδώλοις τῶν κατὰ τὴν ἐσπερίαν σοφῶν προσκυνοῦντες. Δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ παραλληλίσωμεν, ἔστω καὶ ἐκ μιᾶς μόνον ἐπόψεως, τὰ δύο ταῦτα ἔργα, τὸ ἐλληνικὸν πρὸς τὸ γερμανικόν, ἀλλ' ἀρκούμεθα τοσοῦτο μόνον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, παρακαλοῦντες τοὺς δυναμένους τῶν ἀναγνώστων ἡμῶν, νὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ παραλληλισμοῦ τούτου λεπτομερέστερον, ἂν θέλωσι νὰ πεισθῶσιν ἂφ' ἑαυτῶν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων ἡμῶν.

Τὸν Τρίτον αὐτοῦ τόμον διαιρεῖ ὁ Κ. Βυζάντιος εἰς τέσσαρα τμήματα, ὧν τὸ μὲν Α' περιλαμβάνει τὰ τῆς Κυβερνήσεως, τὸ δὲ Β' τὰ περὶ τῶν κατοίκων, τὸ Γ' τὰ περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων, καὶ τὸ Δ' τὰ περὶ θρησκείας, νομοθεσίας καὶ γλώσσης. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς ἠθέλομεν προτιμήσει, ἀντὶ τῆς διαιρέσεως ταύτης, τῆς μετεχούσης πῶς αὐθαίρετου, ἄλλην τινα ἀπλουστέραν, νομίζομεν, καὶ φυσικωτέραν, τὴν εἰς δύο δηλ. μεγάλα τμήματα, ἃ-

τινα, πραγματευόμενα, τὸ μὲν περὶ τοῦ δημοσίου τὸ δὲ περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡδύνατο νὰ περιλάβωσιν εἰς ἴδια κεφάλαια τὰς ἰδιαιτέρας διαιρέσεις τῆς εἰς ἑκάτερά αὐτῶν προσπιπτούσης ὕλης. Δὲν ἐπιμένομεν ὅμως εἰς τοῦτο, καθότι καὶ ὡς ἔχει ἡ διαίρεσις τοῦ βιβλίου οὐδὲν ἔχει τὸ δυνάμενον νὰ σκοτίσῃ ἢ συγχύσῃ τὸν ἀναγνώστην, πλὴν μικρῶν τινῶν μόνον ἐπ' ἀναλήψεων, ἀναποφεύκτων εἰς συγγράμματα τοιαύτης φύσεως καὶ τοιοῦτου ὅγκου.

Οὔτε τὰ ὅρια μικρᾶς βιβλιογραφικῆς διατριβῆς ἐπιτρέπουσιν, οὔτε εἶνε δυνατόν δυστυχῶς ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς καὶ τοῦ εἶδους τοῦ βιβλίου νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς λεπτομερῆ ἐκθεσιν τῶν περιεχομένων τοῦ Γ' τόμου· ἀνάγκη θὰ ἦτον, ἀντιγράφοντες σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ βιβλίον, νὰ μετακενώσωμεν ἐνταῦθα εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ὅλους αὐτοῦ τοὺς θησαυρούς. Οὔτε ἀποτολμῶμεν δὲ νὰ συστήσωμεν αὐτοῖς τοῦτο μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο τὸ κεφάλαιον, καθότι καὶ οὕτω πάλιν ἠθέλομεν σχεδὸν ἀντιγράψαι τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἐντούτοις, ἂν θέλῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ μάθῃ ποῦ εὐαρεστότερον διετρίψαμεν ἀναγινώσκοντες τὸν Γ' τόμον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίνα αὐτοῦ μέρη εἶχον ἰδιαίτερον δι' ἡμᾶς τὸ θέλητρον, δὲν διστάζομεν νὰ ἐξομολογηθῶμεν τὸ μυστικὸν τῶν ἡδονικῶν στιγμῶν, ἃς διήλθομεν ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ βιβλίου τοῦ Κυρίου Βυζαντίου. Δὲν παρεμείναμεν εἰς τὰ βυζαντινά· τὸ ὁμολογοῦμεν. Ὅχι, διότι ταῦτα εἶνε ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων ἐνδιαφέροντα, ἀλλὰ διότι τὸ θέαμα ὅλης ἐκείνης τῆς ἀλλοκοτότου, ἀλλοπροσάλλου καὶ περυστημένης πομπῆς, γεννᾷ ἐν ἡμῖν πάντοτε ἀλγεινὴν τινα συναίσθησιν, ἀναλογιζομένοις ποῦ κατήντησε δι' αὐτῆς τὸ ἔθνος τὸ ἐλληνικόν. Συναναλογιζόμεθα τὸ τέλος τῆς μετὰ τὴν περίκλειον ἐποχὴν ἀθηναϊκῆς διαφθορᾶς, παρατιθέμεθα ἐν νῷ ποῦ κατέληξεν ἡ ῥωμαϊκὴ παραλυσία ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων, καὶ οὕτω τὴν ἀπὸ τοῦ ποικίλου θεάματος τῆς πολυτελείας τῆς γραικορωμαϊκῆς αὐτῆς αἰσθητικῆς ἡμῶν εὐχαρίστησιν κολάζει καὶ πικραίνει ἡ ἀπὸ τῆς μοιραίας αὐτῆς καταστροφῆς ἀλγυδὼν. Ἐντροφέσαμεν λοιπὸν ἀληθῶς εἰς τὰς περιγραφὰς τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν σημερινῶν Ὁθωμανῶν· προσηλώσαμεν ἅπληστοι τὸν ὀφθαλμὸν ἡμῶν εἰς τὸ μαγευτικὸν καλειδοσκόπιον ὅπερ ἠτοίμασεν ἡμῖν ὁ Κύριος Βυζάντιος, ἐδράξαμεν περίεργοι τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου του καὶ παρακολουθήσαμεν αὐτὸν, εἰσερχόμενον ἀδιακρίτως εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς ὀθωμανικῆς ζωῆς καὶ ἐτάζοντα πᾶσαν αὐτῆς φάσιν. Εἰσῆλθομεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Σαράϊ καὶ τὸ Σουλτανικὸν χαρέμι, ἐγνωρίσαμεν μετ' αὐτοῦ τὴν Βασιδὲν καὶ τὰς ὀδαλικήσας, εἶδομεν τὸν

Κισλάρ-άγαν καὶ τοὺς μαύρους φρουροὺς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γυναικωνίτου, συμπαρηκολουθήσαμεν, ἐπόμενοι εἰς τὰ βήματά του, τὸν Σουλτάνον μεταβαίνοντα εἰς τὸ τζαμίον, ἀνεστράφημεν μετὰ τοῦ Σεχ-ούλ-ισλάμη καὶ τῶν οὐλεμάδων, καὶ ἐποδηγ-τήθημεν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν πύλην καὶ τὰς συνεδριάσεις τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τοῦ κράτους. Ἐπειτα κατελίπομεν τὰ ἀνάκτορα καὶ κατέβημεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰς ὁδοὺς· εἰσεχωρήσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ὀθωμανοῦ, παρεκαθήσαμεν εἰς τὴν τράπεζάν του, καὶ ἴδομεν αὐτὸν καταβροχθίζοντα τὸ κεμπάπι του καὶ τοὺς δολμάδες του ἄκροις δακτύλοις, ἐφράξαμεν δὲ, ἐνοεῖται, καλῶς τὸ στόμα μας, ἐκ φόβου μὴ οἱ πέντε τοῦ ξένου ἡμῶν δάκτυλοι εἰσχωρήσωσιν αἰφνης ἐντὸς αὐτοῦ μεθ' ἑνὸς τῶν δολμάδων· ἐκαθίσκαμεν πλησίον του εἰς τὸ καφφενεῖον, καὶ καπνίσαντες μετ' αὐτοῦ τὸν ναργιλέ μας, διεσκεδάσαμεν θεωροῦντες τὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν τοῦ καφφενείου στέγην δικαιώμενον κουρέα, ἐνῶ ἔκτειρεν ἐν χρῶ σοβαρὸς αὐτὸς τὰ σοβαρὰ κρανία πολλῶν ἐκ τῶν θιμῶνων· παρήλθομεν, ἐπόμενοι πάντοτε τῷ ὁδηγῷ ἡμῶν, πρὸ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἀληθῶς καλλιτέχνου σερράτση καὶ τοῦ δαμασκηνοουργοῦντος ὀπλοποιοῦ, ἐθεωρήσαμεν τοὺς τὴν ἰλὺν τῆς θαλάσσης ἐκμεταλλευσομένους ἄρξαι-τζήδας, καὶ παρεμερίσαμεν ἔμποδοι πρὸ τοῦ ἀκαθέκτου δρόμου τῶν τουλουμπατζήδων, τρεχόντων ὡς καταιγίς τίς οἶδεν εἰς τίνα καιομένην συνοικίαν. Παρέστημεν εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ πιστοῦ, γονυπετοῦντος εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς διατόρου φωνῆς τοῦ Μουεζίν, καὶ ἐκπληροῦντος τὸ νημάζι του, καὶ ἐθαυμάσαμεν τοὺς δερβίσας Μεβλεβίδας, τοὺς στροβιλίζοντας περὶ ἑαυτοὺς ὡς τόσας αὐτοκινήτους σφούρας. Δὲν ἀφῆκαμεν, ἐνὶ λόγῳ, γωνίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀγύριστον, οὔτε παρεδράμομεν, χάρις εἰς τὸν ἀνεκτίμητον ἡμῶν εἰσεγόνε, ἀξιοθέατόν τι ἀπαρτήρητον. Ἡ ἡδονὴ ἡμῶν ὑπῆρξεν ἄφατος καὶ αἱ ἐντυπώσεις, ἃς συναποφέρομεν ἐκ τῆς φανταστικῆς ἡμῶν ὁδοιπορίας, δὲν ἀποδίδονται εὐκόλως ἐπ' ὀλίγου χάρτου καὶ δι' ὀλίγου μέλανος. Ἄς ἐπιληφθῶσι τῆς αὐτῆς περιουσίας οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, — εἶνε τόσον εὐκολος καὶ τόσον γοητευτικὴ, — καὶ θέλουσιν ὁμολογήσει κατόπιν πόσον εἶχομεν δίκαιον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὀλίγοις καὶ ἀτελείαις ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ἦτοι τὴν ὕλην τοῦ Τρίτου τόμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ως πρὸς τὴν μορφήν δ' αὐτῆς, ἦτοι τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος, μάταιος ἀληθῶς ἠθέλεν εἶναι πᾶς ὁ λόγος. Τίς τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν δὲν γνωρίζει τὴν ἀφέλειαν καὶ κομψότητα τῆς γλώσσας τοῦ συγγραφέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ γλαφυρὸν καὶ ἀπείριπτον τοῦ ὕφους του; Ὁ Κύριος Βυζάντιος εἶνε εἰς τῶν ὀλίγων, εἰς τὰ δάκτυλα μετρουμένων, καλλιπεῶν συγγραφέων τῆς νέας Ἑλ-

λάδος, ὁ μόνος δὲ ἴσως μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων, τῶν ἀντιπροσώπων παλαιοτέρας φιλολογικῆς ἐποχῆς, ὅστις συμπαρηκολουθήσας τὰς προόδους τῆς νέας γλώσσας, καὶ ἰσχυρότατα πάντων συντελέσας εἰς προαγωγὴν αὐτῆς καὶ διαμόρφωσιν, παρέσχε διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ οὐχὶ μόνον ὑποθήκας καὶ παραγγέλματα περὶ τῆς δυνατῆς μορφώσεως καὶ διαπλάσεως τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσας, ἀλλὰ καὶ ὑποδείγματα μάλιστα καλλιτέχνα τοῦ γραφομένου λόγου. Ἐν μόνον ἴσως ἡδύνατό τις νὰ μὴ ἀποδεχθῇ ἀνενδοιάστως, τὸν πολὺν καὶ ἄκρατον αὐτοῦ ζῆλον εἰς ταχυτάτην ἀφομοίωσιν τῆς νέας γλώσσας πρὸς τὴν παλαιάν. Φρονῶν ὁ κύριος Βυζάντιος ἀδιστακτῶς καὶ τὴν ἐνδόμυχον καὶ ἀδιάσειστον ἔχων πεποίθησιν ὅτι ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὅχι μόνον βαδίζει ἀλλὰ καὶ πρέπει νὰ βαδίσῃ ταχεῖ τῷ βήματι τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἔχουσιν, πρὸςθεύει κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ὅτι καθῆκον παντὸς λογίου εἶνε νὰ συντελέσῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν βαθμιαίαν παρειαγωγὴν τῶν ἀρχαιοτέρων λέξεων καὶ τύπων εἰς τὸ νεώτερον φύραμα. Ἐνταῦθα δὲ νομίζομεν ὅτι ὑπερβαίνει ἐνίοτε τὸ μέτρον ὁ συγγραφεὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ τὸν ὑπερβολικὸν τοῦτον ζῆλον οὐδέποτε ἠθέλομεν παρατηρήσει οὔτε καταλογίσει εἰς ἁμάρτημα, ἂν ἡ τάσις αὕτη, ἀνακλαδουμένη ὁλονὲν καὶ εἰς σύστημα σχεδὸν κορυφωθείσα παρά τισι τῶν νεοφύτων ἡμῶν σοφῶν, δὲν εἶχεν ἀποληξεί ἀπὸ τινος εἰς τὴν ἐκφυλον ἐκείνην καὶ παράχορδον καὶ μονοτονὴν κωμικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐπεβάλλοντό τινες — *σῶναι καὶ καλὰ* — νὰ διδάξωσι τὸ ἑλληνικόν, προγράφοντες τὸ *νὰ* καὶ τοὺς συνθέτους μέλλοντας, πολιτογραφοῦντες αὐθαίρετοι τὰ ἀπαρέμφορα καὶ τοὺς ἀπλοὺς μέλλοντας, καὶ συμφύροντες οὕτω κατ' ἀμφίβολόν τινα καλλαισθησίαν γλωσσικόν τι κρᾶμα εἰς οὐδεμίαν ἀνήκον ἐποχὴν καὶ ἥκιστα πάντων τὸν ἑλληνικὸν φέρον τύπον. Ἰδοὺ ὁ μόνος λόγος, ὅστις παρώτρυνεν ἡμᾶς ἐνταῦθα νὰ ὑποβάλωμεν τὴν ἀνωτέρω παρατήρησιν εἰς τὸν κύριον Βυζάντιον, μεθ' ὅλης τῆς εὐλαβείας ἣν ὀφείλομεν εἰς τὴν πολιὰν αὐτοῦ κορυφὴν, μεθ' ὅλου τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως ἣν μᾶς ἐμπνέει ἡ βαθεῖα τοῦ ἀνδρὸς πολυμαθεία καὶ μᾶς ἐπιβάλλουσιν ἡ αὐθεντεῖα καὶ τὸ κύρος τῆς γνώμης του. Νομίζομεν καθῆκον παντὸς λογίου Ἕλληνο ἀγαπῶντος τὴν γλῶσσάν του, καὶ μεριμνῶντος περὶ τῆς ἱεράς αὐτῆς παρακαταθήκης, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ σωτηρία τοῦ τοσάκις κλυδωνισθέντος ἑλληνισμοῦ, νὰ ἀντιπράξῃ πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν τοιαύτην οἰκτρὰν ἐκφύλισιν τῆς γλώσσας ἡμῶν, καὶ νὰ συντελέσῃ ὅπως ἐκσπασθῇ πρόρριζος ἡ παράσιτος καὶ λαίμαργος αὐτὴ παραφυάς, ἡ ἀξιοῦσα νὰ πνίξῃ τὸ ζῶν καὶ θάλλον δένδρον τῆς γλώσσας. Ἄς ἡμεῖς μέτριοι ἐν παντί·

ἃς ἀφήσωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν νὰ ἀνύσῃ τὸν φυσικὸν αὐτῆς δρόμον, ὃν οὐδεὶς δύναται οὔτε δικαιούται νὰ διαγράψῃ ἐκ τῶν προτέρων. Μὴ παρέχωμεν δικαίαν ἀφορμὴν ἀντιδράσεως εἰς τοὺς χυδαίζοντας, ζητούντας πολὺ φυσικῶς νὰ ἐκκρούσωσι παττάλω τὸν πάτταλον.

Περατοῦντες τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς, καὶ ἐκφράζοντες ἐπὶ τέλους τὰς θερμότητάς ἡμῶν εὐχαριστίας εἰς τὸν Κύριον Βυζάντιον, δι' ὅσας παρέσχεν ἡμῖν στιγμὰς γλυκείας διανοητικῆς ἀπολαύσεως, ζητοῦμεν αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ τῷ ἐκφράσωμεν καὶ ἐν μικρὸν παράπονον, ὅπερ ἐγέννησεν ἡ ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως ἡμῶν ἀπληστία. Διατί δὲν παρέθηκεν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν τουρκικῶν παροιμιῶν, ῥητῶν καὶ φράσεων, ἃς παρενέει; ἂν ἀληθεύῃ, — καὶ ἀληθεύει, — ὅτι αἱ παροιμίαι καὶ τὰ δημῶδη λόγια συγκεφαλαιοῦσι τὴν σοφίαν ἔθνους τινός, καὶ εἶνε τὸ ἀψευδέστερον γνῶρισμα τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ βίου, διατί ἐστέρησεν ὁ συγγραφεὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡμᾶς τοὺς ἀμυήτους, τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὴν τουρκικὴν, τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης, τοῦ νὰ κρίνωμεν καὶ ἐκ τῶν παροιμιῶν καὶ ῥητῶν ἐκείνων περὶ τοῦ καθόλου πνεύματος καὶ τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν τοῦ τουρκικοῦ ἔθνους; Ἄς συγχωρήσῃ ἡμῖν τὸ παράπονον τοῦτο ὁ Κύριος Βυζάντιος. Εἶνε τὸ παράπονον ὀψοφάγου καὶ λίχνου παιδίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου παρετέθη πινάκιον γέμον εὐχύμων καὶ δροσερῶν ὀπωρῶν, περιέχον ὅμως καὶ κάρυα σκληρὰ, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ θραύσωσιν οἱ ἀσθενεῖς τοῦ ὁδόντες.

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΤΙΝΝΕ.

Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων σοφῶν οἵτινες ἐπεδόθησαν ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου, ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐξ Ὀλλανδίας Ἀλεξάνδρα Τιννέ, νέα τὴν ἡλικίαν καὶ ἄγαμος, γεννηθεῖσα ἐν Ἀγῇ τὸ 1839 ἔτος ἐκ πατρὸς μὲν Ἀγγλοῦ, μητρὸς δὲ Ὀλλανδῆς.

Εἰ καὶ νέα, καὶ ὡραία, καὶ πλούσια, καὶ διαφερόντως ἀγαπωμένη ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτῆς, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπισκερθῇ τόπους ἀγνώστους καὶ μεμακρυσμένους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος, παρέσυρε τὴν μητέρα εἰς ἀποδημίας κατὰ τὴν Εὐρώπην, καὶ τοσαύτας ὥστε κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐγίνωσκε πᾶσαν τὴν Δύσιν. Μετὰ ταῦτα δὲ θελήσασα νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἀνατολὴν, μετέβη εἰς Αἴγυπτον ὅτε ὅμως ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην κατελήφθη ὑπὸ νοσταλγίας ὑπὲρ τῆς Ἀφρικῆς ἡ ἀχανὲς ἐρημος, ἡ

ἀπέραντος ἄμμος κατέθελγε τὴν φαντασίαν τῆς νέας Ὀλλανδῆς.

Πολλάκις περιῆλθε τὰς ἥττον γνωστὰς χώρας τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς, ἐπὶ σκοπῷ παρατηρήσεως καὶ ἀνευρέσεως διαφόρων συμβολῶν τοῦ λευκοῦ ποταμοῦ, μεταξὺ τοῦ ἐννάτου βαθμοῦ τοῦ πρὸς ἄρκτον πλάτους καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Εἶχε δὲ παραλάβει κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν θείαν αὐτῆς, αἵτινες καὶ αἱ δύο ἀπέθανον. Ἀλλ' ἡ ἀτρόμητος νέα ἠτοιμάσθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν κεντρικὴν Νιγηρίαν ἢ Αἰθιοπίαν καὶ ἐκείθεν εἰς Τουμπουκτοῦ, ἀκολουθοῦσα τὴν συνοδείαν ἧτις κατ' ἔτος μεταβαίνει εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὁ ἀρχηγὸς φυλῆς τινος, ὅστις περιέμενεν εἰς Ταχαρὰς ἵνα συνοδεύσῃ τὴν ξένην μόνοις μέχρι Γάτ, εἶχε στείλει πρὸς αὐτὴν Ἀραβὰ τινὰ χάριν συνοδείας· καθ' ὁδὸν συναντηθεῖσαι δύο συμμορίαι ἐκ δύο διαφόρων φυλῶν ἤρχισαν νὰ ἐρίζωσιν ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, Κύριος οἶδε, τίς αὐτῶν νὰ χρησιμεύσῃ ἀντὶ ὁδηγοῦ, καὶ ἔνεκα τούτου ἦλθον εἰς χεῖρας. Οἱ δύο Ὀλλανδοὶ ναῦται, οἵτινες παρηκολούθουν τὴν Ἀλεξάνδραν, παρενέβησαν τότε ἵνα εἰρηνεύσωσι τοὺς διαμαχομένους· ἀλλ' οὗτοι ἐφόνευσαν καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν κυρίαν αὐτῶν.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΕΥΕΡΓΕΤΗΜΑΤΑ. Ὁ ἐν Ὁδησσῷ οὐ πρὸ πολλοῦ ἀποθανὼν Γεώργ. Κωνστ. Μπήκας, ἀφείς περιουσίαν ἐκ ρουβλίων ἀργυρῶν 123,000 ἢ πεντακοσίων καὶ ἐπέκεινα χιλιάδων δραχμῶν, παρήγγειλε νὰ διανεμηθῶσιν εἰς διάφορα καταστήματα χάριν βοήθειας, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἐξῆς κείμενα ἐν Ἀθήναις· Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δρ. 8,000, εἰς τὴν Φιλεκπαίδευτικὴν Ἑταιρίαν 8,000, εἰς τὸ Ἀμαλίσιον Ὀρφανοτροφεῖον 8,000, εἰς τὸ Τυφλοκομεῖον 12,000, εἰς τὸ Δημοτ. Νοσοκομεῖον 13,000, εἰς τὸ Γηροκομεῖον 5,000, εἰς τὸ Ὀφθαλμοκομεῖον 5,000. Πλὴν τούτων παρὰγγέλλει νὰ δίδωνται οἱ τόκοι 80,000 δρ. εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Χ. Κώστα, νὰ στέλλωνται δύο νέοι εἰς τὴν Εὐρώπην ἵνα διδάσκωνται τὴν βιομηχανίαν κτλ. Οὕτω καὶ τὸ γενναῖον καὶ φιλόπατρι τοῦτο τέκνον τῆς Ἑλλάδος ἐπηύξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξ Ἠπείρου μεγάλων αὐτῆς εὐεργετῶν.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ὀνομάτων τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων (φυλλάδ. 467), ἀνεφάνησαν ἔτι τέσσαρες αἱ ἐξῆς· Ἐν Ἀθήναις, 1 Ὁρθόδοξος ἐπιθεώρησις, ἐφημερίς ἐκκλησιαστικὴ, 2 Κιβωτὸς καὶ 3 Ἐπανόρθωσις· ἐν δὲ Σύρῳ Ἡχὼ Σύρου καὶ ἐν Ἡλιδι Ἡλεία. Προσθετέον δὲ καὶ τὴν ἐν Τριπόλει ἐκδιδομένην Τὰ Τρίκορφα.